

DRIE HERBRUIKTE GRAFZERKEN UIT DE ONZE-LIEVE-VROUWEKERK TE BRUGGE

S. VANDENBERGHE^o

Tijdens het verplaatsen van het praalgraf van Maria van Bourgondië van de Lanchals-kapel naar het koor van de O.-L.-Vrouwekerk waar het oorspronkelijk opgesteld was, werden drie ingekorte grafzerken ontdekt waarop de zware marmeren plaat van het mausoleum rustte¹. Daar deze zerken niet meer van nut waren bij de nieuwe opstelling, werden ze overgebracht naar de stedelijke musea, waar ze de bestaande lapidaire verzameling kwam verrijken². Deze grafzerken waren in 1806 naar aanleiding van de verplaatsing naar de Lanchalskapel in dit grafmonument verwerkt geworden³.

Het eerste exemplaar (afb. 1) is overeenkomstig de gegraveerde voorstelling van een gelobde kelk te identificeren als de grafzerk van een onbekende priester. Aanvankelijk was de grafsteen voorzien van een rechthoekige omlijsting, onderbroken door vier gepunte vierlob-

^o Lic. kunstgeschiedenis ; adjunct-conservator Stedelijke Musea, p/a Dijver 12, 8000 Brugge.

1. L. VERMEERSCH, *Het verplaatsen van de praalgraven van Maria van Bourgondië en Karel de Stoute*, in H. DE WITTE e.a., *Maria van Bourgondië. Brugge. Een archeologisch-historisch onderzoek in de Onze-Lieve-Vrouwekerk*, Brugge, 1982, p. 24. Hierin wordt alleen de grafsteen van Joris van Acker (†1720) vermeld. Zie ook L. DEVLIEGER, *Herstellingen aan de graftomben van Maria van Bourgondië en Karel de Stoute*, Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, gesticht onder de benaming Soc. d'Emulation te Brugge, deel CXVI, 1979, p. 132-136.

2. Inv. 81. 26-28. VI. Foto's M. Van den Bogaert. Gift kerkfabriek van O.-L.-Vrouw, 1981.

3. M. VERMEERSCH, *De praalgraven van Maria van Bourgondië en Karel de Stoute in het koor van de O.-L.-Vrouwekerk te Brugge*, Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, gesticht onder de benaming Soc. d'Emulation te Brugge, deel CVII, 1970, p. 152-156.

ben. De linker- alsmede de onderzijde van de steen werden volledig weggekapt en het geelkoper waarmee de verschillende delen werden opgevuld ontbreekt uiteraard volledig. De zandstenen zerk is erg verveerd, zodat de lektuur van het centraal opschrift binnen de vierlob onmogelijk is. Bewaarde afmetingen : 172,5 × 81 cm. In Brugse bedehuizen komen zerken met ingelegde koperen kelken soms voor, zoals blijkt uit de publikaties van S.E. Rigold⁴ en R. Van Belle⁵. Op basis van deze bijdragen is deze priesterzerk vermoedelijk in de eerste decennia van de 16de eeuw te dateren.

De tweede grafplaat (afb. 2) is eveneens in witte zandsteen gekapt en overeenkomstig het gehavend opschrift te identificeren als de zerk van Barbara van Grysperre. De rechthoekige steen waarvan de rechter- en de onderzijde verwijderd werden, was eveneens versierd met een geelkoperen fries, en in de vierhoeken waren andermaal gepunte vierlobben geplaatst. IJzeren verbindingstukjes en loodresten zijn de getuigen van deze omkadering. Afmetingen : 185 × 78,5 cm. Het ruitvormig wapenschild dat door een engel ten voeten uit gedragen wordt, is doorsneden en rechts gekeperd. Onderaan is het volgende opschrift ingebeiteld : “hier. licht. begrave(n)/ jonckvrauwe barbar(a)/Grisperre die overlee(t)/den. XXVIII. dach. Va(n)/...” De maand en het jaar waarin Barbara (van) Grysperre overleden is kunnen wij vervolledigen aan de hand van het verdwenen maar gepubliceerd wit marmeren graf van Willem Braxatoris, dat in dezelfde kerk lag⁶. Deze persoon was commissaris van de bisschop van Doornik († 6.1.1544 n.s.) en gehuwd met Catharina van Hecke († 10.11.1578), de dochter van Barbara (van) Grysperre († 28.6.1544).

Van de laatste zandstenen zerk (afb. 3) is het opschrift en de datum van overlijden volledig leesbaar :

VRIJE/SEPVLTVRE/VAN/S. IOORIS VAN ACKER F^S JAN/26^{EN}
FEBR. 1720/ENDE/VAN IO. MARTYNA. DE KONINCK F^A/
JOOS HVYSV^R. VAN DE VOORNOEMDE JOOS/VAN ACKER

4. S.E. RIGOLD, *Indents of chalice brasses in Bruges*, Transactions of the Monumental Brass Society, vol X, p. 283-294.

5. R. VAN BELLE, *Vier priesterzerken uit de St.-Gilliskerk te Brugge*, Het Brugs Ommeland, 22, 1982, p. 258-269. Er bevinden zich evenwel nog talrijke grafzerken in het Vlaamse land met gelijkaardige voorstelling.

6. V. VERMEERSCH, *Grafmonumenten te Brugge vóór 1578*, Brugge, 1976, dl. 3, p. 617, nr. 551 (met verdere bibliografische verwijzingen). Zie ook bijlage.

Afb. 1 — Grafzerk van een onbekende priester.

OVERL.../VOORTS/VAN HEER ENDE Mr PETRVS JOORIS/
VAN ACKER F^s IOORIS VOORSEID OVERL./THEOLOGANT
DE 17 AVGVSTI 1703/BIDT VOOR DE ZIELE/
Afmetingen : 184 × 78 cm.

Dit grafschrift is reeds eerder gepubliceerd door J. Gailliard, maar de naam van Petrus Jooris Van Acker († 17.8.1703) die er later aan toegevoegd werd, ontbreekt. Gailliard vermeldt de juiste ligging van het graf in de kerk, nl. “In den Noort Ommeganck van noorden de sepulture van s^r Jacques van Toers, van oosten de sepulture van Pieter Gravier, van suyden den biechtstoel, van westen de sepulture van Dhr. Lucas van de Velde”⁷. Het jaartal van overlijden van de echtgenote van Joris van Ackere is niet ingevuld op de zerk. Aan de hand van de boedelbeschrijvingen valt op te maken dat Martine de Koninck, geboren te Beveren bij Roeselare, op 26.9.1737 overleed. Joris van Ackere, (zoon van Jan) is geboren te Moorslede bij Kortrijk en was “poorter der stede”⁸. J. Gailliard die dit grafschrift gedeeltelijk in zijn boek afdrukt, vermeldt dat Joris van Ackere de concessie van zijn graf verkreeg op 8.3.1702, voor de som van 12 ponden groot⁹. De volledige transcriptie van het grafschrift is weer te vinden in het handschrift 449 (Stadsbibliotheek Brugge), waaruit blijkt dat Gailliard deze bron niet heeft gebruikt, maar zich wel baseert op de Begravingboeken (Rijksarchief Brugge)¹⁰.

7. J. GAILLIARD, *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre Occidentale, Arrondissement de Bruges*, t. 1, 2e partie, Bruges, 1866, p. 55.

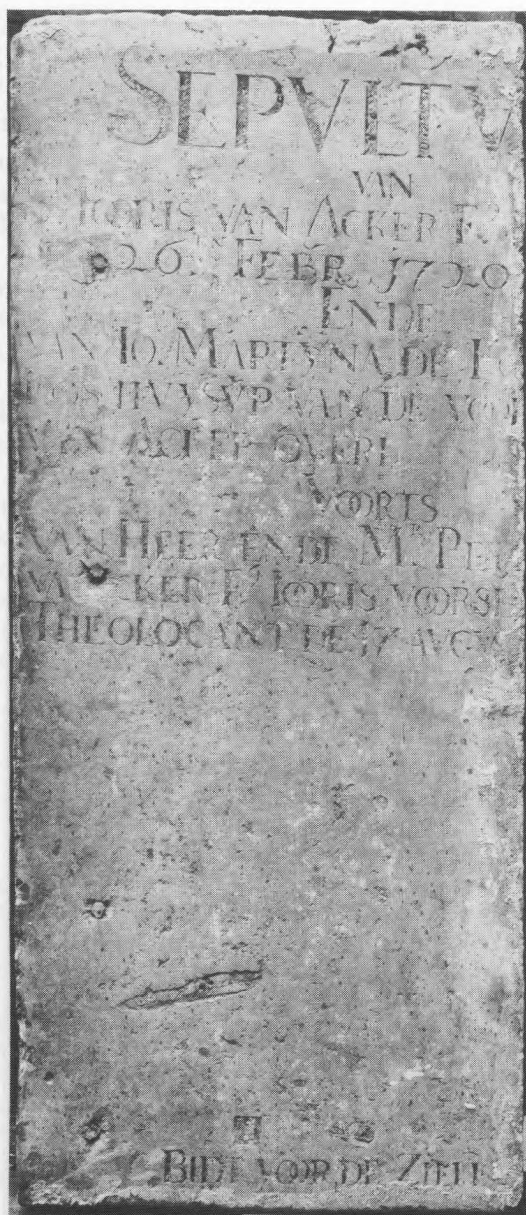
8. A. SCHOUTEET, B. WINDELS-ARICKX EN J. DE GROOTE, *Index op de boedelbeschrijvingen (staten van goed)*, tweede reeks, eerste stuk, Brugge, 1976, p. 10, nrs. 17020 en 17030.

9. J. GAILLIARD, *op. cit.*, p. 55, voetnoot 2. Hij steunt op het Begravingboek nr. 1350, fonds O.-L. Vrouwekerk te Brugge, fol. 328 v. (Rijksarchief Brugge). Met oprechte dank voor de vriendelijke medewerking van Dr. M. Vandermaesen.

10. Hs. 449 : “Verzaemlinghe van alle de sepulturen, epitaphien, besetten, waepens ende blasoenen, die gevonden worden in alle de kercken, kloosters, abdijen, capellen en godshuysen, binnen de stad van Brugghe by een vergaedert ten jaere 1698 a 1707 door M^her Ignace De Hooghe, rudder, heer van ten Heede, Baeshove, Walle, Peute, Villeck, etc. Ende ten jaere 1789 vernieuwt en gecontinueert tot desen tyde door d^heer Matt. Van Laerebeke”, 2e deel, fol. 51 r. : “Begin van den noordkant der Beucke rondom den choor...”.

Afb. 2 — Grafzerk van Barbara van Gysperre.

Afb. 3 — Grafzerk van Joris van Ackere.

BIJLAGE. Copie vander sepulture thoebehoerende joncvrau Barbere van Gryspeere ende haer naercommers, 1543.

- Rijksarchief Brugge, O.-L.-Vrouwekerk te Brugge, Begra-
vingboek nr. 1350, fol. 216 r.-v.

Wij Chaerles Micault proost ende capitel van onser vrouwe kercke in Brugge doen te wetene allen den ghuenen die dese letteren zullen zien ofte hoeren lezen, dat wij bij ripen radt ende deliberacie daer up ghehadt met Jan Ghelyaert de houde, Chaerle Panten ende Jan de Balineel, allen kercmeesters van onser voornoemde kercke, gheconsenteert hebben, ende bij dese onser letteren consenteeren Joncvrau Barbele van Gryspeere ende haer naercommers te hebbene haer sepulture binder kercke van onser vrouwe voerseyt, liggende int tsacraments capelle ande zuutsyde metten oosthende an den houc vander sepulture van meester Jacop de Blasere, ende dit mits der somme van twee ponden groot vlaemscher munte ter fabryken behouf in aelmoesene den kerc meesters ghegheven, altyts behoudende trecht van twintich schellingen parisis ernelicke rente tsaers, of twintich ponden parisis in ghereeden penninghen daer voeren die men distribuere zal naer costumen van houdts onderhouden, zoo wanneer men hiement van Joncvrouw barbels van Gryspeeres ofte haer naercommers gheslachte begraven zal, ende dat over elc persoens ghemeen jaerghetijde, zonder van dier somme hiet of te treckene, zoo wanneer eenich jaerghetijde over hemlieden zoude meughen ghefondeert worden in thoecommende tijden, voert up dat zo ghebuerde dat eenich persoens zinde vanden gheslachte boven ghenoept, wezende tsinen jaeren die begheeren zal in de zelve sepulture begraven te zijne, men die al daer begraven zal meughen mits te bethalene de regten ende costumen vanden zelve kercke, te wetene eerst over tconsent van elcx persoens sepulture twintich schellingen groten in ghereeden penninghen, ende boven dien noch twintich schellingen parisis ernelicke rente tsaers of twintich ponden parisis in ghereeden penninghen over elcx persoens ghemeene jaerghetijde die welcke men distribuere zal naer costumen van houts onderhouden, ende elcken anderen beneden zinen jaeren zinde die men onder den haerme dragen zal veertich schellingen parisis die de fabrijke alleene hebben zal zonder meer ende noch over de redemptie van een stallicht ter huutvaert of ter jaerghetijde telcken vijf schellingen groten noch over de houtten candelaers als men die bezeghen zal XXIII schellingen parisis, ende wat wij proost ende capitel boven ghenoept willen dat dese voerschreven zaken onderhouden bliven in de vorme, ende maniere boven verclaerst staende ende om te meerder versekereden van dien, zoo hebben wij proost ende capitele mitsghaders den kercmeesters boven ghenoept dese letteren bezeghel met onsen zeghelen die wij daer inne zijn ghewuenen te oerboerene. Ghegheven in onsen capitele den zevensten dach in ougust duust vijfhondert drie ende veertich.

